

פרק 16 - שירותים חברתיים

מקורות והגדרות

לוחות 1-12, 14-16: ע' / המינהל לשירותים חברתיים

להלן האגפים והמחלקות, לפי אזורי הפעילות שלהן:

אגף מרכז - צפון - רבעים 1-6

מחלקת עבר הירקון - רבעים 1-2
מחלקת לב העיר למשפחה - רבעים 3-6
מחלקת לב העיר לגיל הזהב - רבעים 3-6
תחנות לבריאות המשפחה
תחנות לטיפול וגמילה מסמים
תחנות לייעוץ בחיי המשפחה

אגף דרום - רבעים 7-8

מחלקת חוצות יפו - תת-רובע 72 ואזורים סטטיסטיים: 733 - 736, 745 - 747
מחלקת שער יפו - תת-רובע 71 (ללא א"ס 713) ואזורים סטטיסטיים: 731 - 732, 741 - 744
מחלקת שפירים - רובע 8, א"ס 713
תחנות לבריאות המשפחה
תחנה לטיפול וגמילה מסמים
תחנה לייעוץ בחיי המשפחה

אגף מזרח - רובע 9

מחלקת אפיקים - תת-רובע 94, ואזורים סטטיסטיים: 923, 937
מחלקת איילון - תת-רובע 91, ואזורים סטטיסטיים: 921-922, 925-929
מחלקת אחווה - אזורים סטטיסטיים: 924, 931-936
תחנות לבריאות המשפחה
תחנות לטיפול וגמילה מסמים
תחנה לטיפול וייעוץ בחיי המשפחה

תחום נכויות - מטפל בעיוורים, נכויות פיזיות וחושיות, נכויות התפתחויות ופרוייקטים בנושא הנגשת העיר.

בתי אב בטיפול - מספר בתי אב משפחות ובתי אב קשישים המטופלים ע"י מינהל השירותים החברתיים מתקבל מממצאי מיון התיקים במחלקות האזוריות אשר מתבצע מידי שנה החל משנת 1981.

קשישים - ראשי משפחות שבהן האישה היא בגיל 62 או הגבר הוא בגיל 67.

קבוצת מיון ב' - תיקי סיוע ומעקב בטיפול אינטנסיבי נמוך בהם יש עד 3 התערבויות בשנה.

קבוצת מיון ג' - תיקים בטיפול אינטנסיבי בינוני בהם יש 4-18 התערבויות בשנה.

קבוצת מיון ד' - תיקים בטיפול אינטנסיבי גבוה בהם יש מעל 18 התערבויות בשנה.

תיקי סכנה - בתי אב הנמצאים במשבר חמור, הנובע ממצבים שונים בהתאם לאוכלוסיות ודורש התערבות מיידית ואינטנסיבית, בנקודת זמן המיון.

תיקי סיכון - בתי אב הנמצאים במשבר, ודורש בניית תכנית טיפול הכוללת אפשרות לפתרון המשבר ומעקב, בנקודת זמן המיון.

תיקי נזקקות - בתי אב מטופלים הזקוקים לשירותי הרווחה מסיבות שונות: חוק, הגדרות נזקקות כפי שמופיעות בתקנון עבודה סוציאלית (תע"ס), בנקודת זמן המיון.

הלוחות בפרק זה, מתייחסים רק לבתי אב שיש להם תיק במינהל השירותים החברתיים.

בלוח 1: החל מ-1992 הנתונים כוללים גם מוגבלים ודרי רחוב.

החל משנת 1996, הנתונים ללוח 15, מתייחסים לסוף השנה ולא לממוצע חודשי. החל משנת 1987, הנתונים בלוחות 15 ו-16 כוללים גם את התחנה לטיפול באם ובילד של קופ"ח לאומית.

יש לשים לב כי יש להתייחס לנתוני 2009 בזירות בשל הגורמים הבאים:
בשנת 2009 עבר המינהל לעבוד במערכת מיחשובית חדשה (המנל"ר) ואף שונו במינהל חלק מתהליכי העבודה. כמו כן, חלק מהנתונים שבלוחות הפרק אינם משקפים עשייה של שנה מלאה. בנוסף, הנתונים בלוחות הופקו בתקופות זמן שונות במהלך 2010 והם נכונים למועד הפקתם. בשל כך, נתוני הלוחות שבפרק מתייחסים לתקופות זמן שונות על פני 2009, ולא דווקא לחודש מסוים, כבעבר. ולכן יש להיזהר בהשוואה נתוני 2009 לנתונים משנים קודמות.

מפת אחוז מקבלי השלמת הכנסה בקרב מקבלי קצבת זקנה, לפי אזור סטטיסטי:
מקור הנתונים - המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון (בעבר הנתונים התקבלו מהמוסד לביטוח לאומי ועובדו בעירייה ע"י אגף מחשוב ומערכות מידע. החל בנתוני 2009 העיבוד מתקבל ישירות מן הביטוח הלאומי).

לוח 13: המוסד לביטוח לאומי וע/מינהל לשירותים חברתיים, אגף מיחשוב ומערכות מידע והמרכז למחקר כלכלי וחברתי

תיאור והסבר

1. מינהל השירותים החברתיים

מינהל השירותים החברתיים הוא יחידה מקצועית בעיריית תל-אביב-יפו שייעודה שיפור איכות החיים וטיפול במצוקות חברתיות, לרווחת תושבי העיר ובריאותם. המינהל פועל בתפיסה המקדמת איגוד של כל שירותי הרווחה, בריאות הציבור, קליטת עלייה והתמכרויות תחת קורת גג אחת. השירותים החברתיים ניתנים בשיתוף עם משרדי הממשלה (רווחה, בריאות וקליטת עלייה). גם עמותות, ארגוני מתנדבים וקהילות עסקיות ברחבי העיר לוקחים חלק בעשייה. למינהל מטה ושלושה אגפים אזוריים האחראים על מתן השירותים בעיר באמצעות מחלקות ותחנות לבריאות המשפחה בחלוקה גיאוגרפית לאזור מזרח, מרכז-צפון ודרום. בכל אגף קיים מרכז לטיפול בנפגעי סמים ותחנה ליעוץ בחיי המשפחה. המטה כולל את לשכת מנהלת המינהל ואת אגף מינהל ומשאבים האחראי על משאבי אנוש, כספים, מחשוב, משק ולוגיסטיקה, מידע תכנון הערכה ובקרה והתקשוריות.

בנוסף, כולל המטה את התחומים הבאים :

1. תחום ילד, נוער ומשפחה - אחראי על נושא ילדים, מתבגרים ומשפחותיהם.
2. תחום זקנה - אחראי על נושא קשישים.
3. תחום נכויות - אחראי על נושא אנשים עם מוגבלות.
4. תחום משאבי הקהילה - אחראי על תחומים של התנדבות, פיתוח קהילתי, גיוס משאבים ותעסוקה.
5. הרשות העירונית להתמכרויות, דרי רחוב ושיקום האסיר - אחראית על נושא מכורים לסמים ואלכוהול, דרי רחוב ואסירים משוחררים.
6. הרשות העירונית לקליטת עלייה - אחראית על נושא עולים.
7. אגף בריאות הציבור - אחראי על מתן שירותי בריאות הציבור לתושבי העיר.

נפשות בטיפול

בשנת 2009 טופלו על-ידי שירותי הרווחה במינהל השירותים החברתיים 47,919 נפשות (עם תיק) שהם מהווים כ-11.8% מתושבי העיר (לוח 16.5). בתחנות העירוניות לבריאות המשפחה, ניתן טיפול ל-32,897 נפשות (נשים הרות, תינוקות ופעוטות) (לוח 16.14). מספר מקבלי שירות במינהל (ללא תיק ברווחה) הוא 60,888 נפשות (כולל מטופלים באגף לבריאות הציבור).

2. בתי אב בטיפול

מס' בתי אב בטיפול

בדצמבר 2009 מס' התיקים של כל בתי האב (כולל השירות לנכויות התפתחותיות, יחידת דרי רחוב והמרכז למניעת אלימות במשפחה ע"ש גליקמן) היה 27,346 בהשוואה ל-26,976 בדצמבר 2008 (לא כולל תיקים של בתי אב שלא נקבעה להם אינטנסיביות טיפול, לוח 16.1).

פתיחת תיקים חדשים

במהלך שנת 2009 נפתחו 4,798 תיקים חדשים בכל המינהל (2,436 תיקים של בתי אב המשפחה ו-2,362 של בתי אב קשישים), לעומת 4,624 תיקים שנפתחו בשנת 2008. התיקים החדשים מהווים כ-17.5% מסך התיקים שנמנו במחלקות בדצמבר 2009 (לוח 16.9). בשנת 2009 היו 2,460 פניות שלא נפתח להם תיק מסיבות שונות לעומת 1,794 פניות בשנת 2008.

סגירת תיקים :

בעת מיון התיקים נסגרו במחלקות 3,877 תיקים מהסיבות הבאות :

- 20% - גורמים הקשורים למשפחה - אובדן הקשר עם המשפחה, בקשת המשפחה לסגירת תיק.
- 26% - גורמים הקשורים לניהול התיק - עזיבה לסידור מוסדי, סיום טיפול ע"פ יעדים שהוגדרו, חוסר רצון לשיתוף פעולה של הפונה, שינוי או הפסקת נזקקות, העדר מענים טיפוליים.
- 53% - גורמים נסיבתיים - פטירה, מעבר משפחה לרשות אחרת, העברה ליחידה טיפולית אחרת, נישואים למטופל אחר, הגעת ראש המשפחה לגיל זקנה.

(יש לציין כי 90 תיקים נוספים נסגרו לאחר ה-31.12.09 ונכללו במיון השנתי, כך שסה"כ נסגרו בשנת המיון 3,967 תיקים).

3. מקבלי שירות ללא תיק

מקבלי שירות ללא תיק הינם תושבים שנהנים משירותי המינהל, אך אין להם תיק במחלקות המינהל לשירותים חברתיים. בשנת 2009 נהנו 60,888 אנשים מפעילויות ושירותים של מינהל השירותים החברתיים, ללא תיק, לפי הפירוט הבא (נתונים נבחרים):

בריאות הציבור (כמפורט בסעיף 11 בהמשך הפרק - אגף בריאות הציבור) - 44,400 מקבלי שירות. קשישים (מועדונים, בתים חמים, קפה אירופה וכדומה) - 3,931 מקבלי שירות. תעסוקה (מקבלי שירות בתכניות התעסוקה השונות הפועלות בעיר) - 1,237 מקבלי שירות. תכניות קבוצתיות וקהילתיות - 130 מקבלי שירות. בתי ספר לחינוך מיוחד - 60 מקבלי שירות.

בי"ס מפתן אלון - 22 מקבלי שירות.
מרכז קשר - 7 מקבלי שירות.
תכנית סלעית - סיוע לנשים במעגל הזנות (החלה לפעול לקראת סוף 2008) - 370 מקבלי שירות.
מרכז גליקמן - 871 מקבלי שירות.
מרכז הירש - 471 מקבלי שירות.
פניות למחלקות שלא נפתח להן תיק (כולל פניות באמצעות האינטרנט) - 2,630 מקבלי שירות.

4. תחום משפחה

בתי אב

מינהל השירותים החברתיים מטפל ב-11,650 בתי אב משפחות, המהווים כ-43% מכלל בתי האב המטופלים. כמו כן מטפל מינהל השירותים החברתיים ב-15,696 בתי אב קשישים המהווים כ-57% מבתי האב המטופלים. 39% מבתי אב משפחות מטופלים באגף דרום, 25% באגף מזרח, 22% מבתי האב מטופלים באגף מרכז-צפון ועוד 13% הם מטופלי השירות לנכויות התפתחותיות, מרכז גליקמן ודרי-רחוב (לוחות 16.3 ו-16.4).

ניזקויות

הבעיות השכיחות ביותר המאפיינות את המשפחות הנמצאות בטיפול הן: בעיות כלכליות (השכיחות הגבוהה ביותר), בעיות תפקוד במשפחה, בעיות נפשיות והתנהגותיות.

חד הוריות

בשנת 2009 טופלו ע"י המינהל 3,102 משפחות חד הוריות (המהוות כ-32.4% מכלל המשפחות החד הוריות בעיר).

אלימות במשפחה

בת"א-יפו מופעל מרכז למניעת אלימות, בשיתוף עם נעמ"ת, הנותן טיפול אינטרני לנשים מוכות וילדיהן וטיפול אקסטרני למשפחות. סה"כ בתי האב המטופלים בו מגיע ל-225, מתוכם 82 אינם מטופלים במחלקות המינהל.

ייעוץ למשפחה

בעיר קיימות 6 תחנות לייעוץ בחיי המשפחה ובהן מטופלות כ-600 משפחות.

5. תחום ילדים ונוער

מטופלים

בשנת 2009, טופלו ע"י מינהל השירותים החברתיים 12,735 ילדים ובני נוער מגיל 0 עד גיל 18 (לוח 16.10), המהווים כ-14.7% מאוכלוסיית העיר בגילאים אלו. התפלגותם לפי גיל היא כדלהלן: 28.5% גילאי 0-6, 37.7% בגילאי 7-12, 33.7% בגילאי 13-18. האגף בו שיעור הילדים והנוער המטופלים הוא הגבוה ביותר הוא אגף דרום - 53.1% מכלל המטופלים, אחריו אגף מזרח - 30.0% מהמטופלים ואגף מרכז-צפון - 15.5%.

נערות במצוקה

336 נערות בגילאי 13-25 מוכרות ע"י שירותי הרווחה כנערות במצוקה והן מטופלות ע"י עובדות סוציאליות המתמחות בנושא.

סידורי ילד ונוער בקהילה ומחוץ לקהילה

בשנת 2009 סודרו מחוץ לביתם ע"י מינהל השירותים החברתיים 516 ילדים; מתוכם 117 במשפחות אומנה ו-399 בפנימיות. באופן כללי, 709 ילדים שובצו ע"י המינהל ב-45 מעונות יום (מתוכם 7 רב-תכליתיים) וב-49 משפחותונים. 230 ילדים סודרו בצהרונים לגיל הרך ולגיל ביה"ס וב-7 מועדוניות משותפות עם המחלקה לקידום נוער. בעיר פועל מרכז לשירותי חירום לילדים בסכנה ובסיכון בשיתוף עם אל"י (אגודה להגנת הילד). המרכז משמש כמקלט לילדים עד גיל 13 והוא מעניק טיפול אקסטרני לילדים ומשפחותיהם. בחלק האינטרני שהו במרכז במהלך שנת 2009 37 ילדים, מתוכם 18 ילדים תושבי ת"א. בחלק האקסטרני

טופלו 44 משפחות עם ילדים בסיכון, מתוכן 30 משפחות מת"א. כמו כן פועלים בעיר מקלט "מקום אחר" לבני נוער ומקלט "בית דרור" לנערים ונערות בעלי זהות מינית הומו-לסבית.

טיפול במסגרת החוק

1,325 ילדים טופלו ע"י פקידי סעד לחוק נוער; 596 מהם טופלו בצו בית משפט שהוצא ע"י פקיד סעד שהוא עובד סוציאלי הממונה על ביצוע "חוק הנוער (טיפול והשגחה)" (משנת 1960) ותפקידו להתערב בדרכים שונות כדי להבטיח את שלומם ובריאותם הפיזית והנפשית של ילדים הגדלים במשפחות שבהן ההורים מתקשים בתפקודם ההורי.

סדרי דין

פקידי סעד לסדרי דין הם עובדים סוציאליים הפועלים ברשויות במקומיות במינוי שר הרווחה. תפקידם הוא לבצע הערכה מקצועית באמצעות תסקיר עבור ערכאות משפטיות בסוגיות הורות, בטובתם של קטינים ובדילמות הקשורות להגנה על קורבנות אלימות במשפחה, לרבות חולי נפש וחסרי ישע הזקוקים להגנה ולאפטרופסות. בשנת 2009 טופלו כ-473 בתי אב במסגרת סדרי דין (הנתון אינו משקף עשייה של שנה מלאה).

6. תחום זקנה

ב-2009 נתן מינהל השירותים החברתיים שירות ל-15,696 בתי אב הכלולים בהגדרת גיל הזקנה (הגיל הרשמי הוא: אישה מגיל 62 וגבר מגיל 67). אוכלוסייה זו מהווה כ-57.4% מכלל בתי האב מקבלי השירות במינהל (לוח 16.4).

עיריית תל-אביב-יפו בשותפות עם משרדי הממשלה, גויינט ישראל, המגזר השלישי והמגזר הפרטי מפתחים רשת של מענים, תוכניות ופרוייקטים לקשישים הכוללים: שירותים בבית הזקן, שירותים בקהילה, שירותים לניצולי שואה, שירותים במסגרת חוק הפעלת שירותי חוק סיעוד, שירותים לנדחי גמלת סיעוד, דיורים ציבוריים. במחלקות המינהל לשירותים חברתיים מוכרים 2,851 בתי אב של ניצולי שואה.

השמות חוץ ביתיות

הפניית קשישים לבתי אבות במימון הקשיש, משפחתו, משרד הרווחה והעירייה נעשית בכפוף למבחני נזקקות וזכאות, רק לאחר מיצוי כל המענים האפשריים בקהילה.

חוקי הגנה

הכוונה לעבודתם של פקידי הסעד לחוק חוסים והכשרות המשפטית במסגרת הפעלת חוק חוסים, חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות ודיווח על חסרי ישע ומניעת אלימות במשפחה. בשנת 2009 טופלו 196 בתי אב במסגרת חוקי הגנה (הנתון אינו משקף עשייה של שנה מלאה).

7. תחום נכויות

תחום נכויות מטפל בעיוורים, נכויות פיזיות וחושיות, נכויות התפתחויות ופרוייקטים בנושא הנגשת העיר.

אנשים עם פיגור שכלי וצרכים מיוחדים

במהלך 2009 טופלו בשירות לנכויות התפתחויות 869 מטופלים בוגרים וכן 283 ילדים עם צרכים מיוחדים, שתיק המשפחה שלהם מנוהל במחלקות לשירותים חברתיים. סל השירותים כולל טיפול בקהילה, במעונות יום וגנים, בתי ספר מיוחדים, מסגרות תעסוקה, מסגרות טיפוליות לבוגרים וליווי אנשים בפרוייקטים של סביבה תומכת.

לקויות ראייה ועיוורון

בעיר פועל מרכז רב-שירותים לעיוור: מרש"ל. המרכז נותן שירותי טיפול, ייעוץ תעסוקה ופנאי ל-1,099 עיוורים ולקויי ראייה.

נזקקויות

לכ-27% מבתי האב המטופלים במינהל (לא כולל קשישים) ניתן מענה לנזקקות של אחת מהנכויות הבאות: בעיות נפשיות והתנהגותיות, מחלות אקוטיות וכרוניות, עיוורון, מגבלות פיזיות, פיגור שכלי, לקות שמיעה ואוטזים.

8. תחום משאבי הקהילה

תחום משאבי הקהילה אחראי לפיתוח תוכניות המעשירות ומחזקות את חיי הקהילה ומגבירות את שיתוף הציבור בכל הקשור להחלטות הנוגעות לחיי התושבים בעיר. כמו כן, מפעיל התחום תוכניות התנדבותיות בקרב יחידות העירייה ובשיתוף ארגונים וולונטריים. בנוסף, פועל התחום לפיתוח תעסוקתי בקרב אוכלוסיות מגוונות וע"פ צרכיהן.

התנדבות

ב-2009 הופעלו 4,934 מתנדבים בכ-55 תוכניות התנדבותיות בסיוע לקשישים, ילדים, נכים, חולים ועוד. במסגרות השונות של המינהל משובצות גם 45 בנות שירות לאומי. התחום מפעיל גם מתנדבים מחברות עסקיות. כמו כן, קיימים גם שני מוקדי ש"ל - שירות ייעוץ לאזרח, ו-3 תחנות לייעוץ משפטי בהתנדבות. בסיועם של מתנדבים מקיים התחום מבצעי סיוע לנזקקים בחגים.

פיתוח קהילתי

התחום מפעיל כ-1,220 פעילים קהילתיים בתוכניות חברתיות המקדמות את איכות החיים בשכונות בתחומי חינוך, רווחה, איכות הסביבה ועוד. התחום מקיים קורסי הכשרה והדרכה לפעילים קהילתיים בוועדי שכונות. התחום מספק הדרכה לקבוצות עניין בקהילה, וכן ייעוץ והנחייה לפעילי עמותות חברתיות. עוד עוסק התחום בעריכה והפצת עלון קהילתי למנהיגות קהילתית.

תעסוקה

מופעלות 6 תוכניות לפיתוח תעסוקתי וקידום קריירה לצעירים, מובטלים, נשים, עולים ונכים. התוכניות כוללות מסלולי הכשרה לחיי עבודה, השלמת השכלה, הכשרה מקצועית, קידום קריירה בתוך מקומות העבודה, יזמות עסקית. 1,237 איש השתתפו בשנת 2009 בתוכניות השונות.

9. הרשות העירונית להתמכרויות, דרי רחוב ושיקום האסיר

התמכרויות

הרשות העירונית להתמכרויות הינה גוף בינתחומי הפועל בשלושה תחומים עיקריים - מניעה והסברה, טיפול ושיקום וסיוע באכיפת החוק. תוכנית המניעה מופנית בעיקרה לבני נוער בסיכון (בתי ספר שרמתם נמוכה, נוער עובד ונוער שאינו לומד או עובד). חמשת המרכזים העירוניים מטפלים במכורים מבוגרים - החל משלב האיתור וכלה בשלב השיקום התעסוקתי. בשנת 2009 ניתן סיוע ל-532 בתי אב עקב בעיית סמים.

דרי רחוב

היחידה לטיפול בדרי רחוב פועלת משנת 1990 ומטרתה הינה מתן מענה הולם לבעיית חסרי הבית המתגוררים ברחובות העיר, איתורם והגשת סיוע אשר יאפשר להם לחזור ולהשתלב בקהילה. העבודה עם דרי הרחוב כוללת איתור, אבחון מצב פיזי ונפשי, הגשת טיפול מתאים והפנייה לגורמי סיוע בקהילה. כמו כן, קיימים שני בתי מחסה - "גגונים", בהם יש סה"כ 65 מיטות. בשנת 2009 טופלו 524 בתי אב ביחידה לדרי רחוב.

שיקום האסיר

עובדי יחידת שיקום האסיר אחראים לטיפול באסיר ובמשפחתו טרם שחרורו ולאחריו. הטיפול הינו פרטני וקבוצתי. השיקום נעשה במסגרות הן חוץ קהילתיות (הוסטלים) והן פנים קהילתיות. בשנת 2009 687 אסירים ומשפחותיהם הגיעו לטיפול במסגרת הקהילה.

10. הרשות העירונית לקליטת העלייה

הרשות העירונית לקליטת עלייה הוקמה בשנת 1990 עם תחילת גלי העלייה ההמוניים מבריה"מ לשעבר, במטרה ללוות את העולים החדשים המגיעים לעיר ולסייע להם בתהליך קליטתם. מספר העולים (שעלו לישראל החל ב-1990) הגרים בעיר עומד על 49,397 והם מהווים כ-12.7% מאוכלוסיית העיר.

ליווי פרטני של העולים

בעיר תל-אביב-יפו פועל מוקד קליטה מרכזי בבית שטראוס רח' בלפור 14. במוקד עובדת דוברת השפה הרוסית המלווה את העולים באופן פרטני במהלך שלבי הקליטה הראשונים - תרגום ומידע, תיווך לשירותי קהילה, רישום לאולפנים, היכרות עם שירותים רלוונטיים, פתרון בעיות ועוד. בשנת 2009, התקבלו 962 פניות למוקד הקליטה בנושאים שונים.

קידום תעסוקת עולים

הרשות מפעילה מגוון מסגרות במטרה לסייע לעולים להשתלב באופן מיטבי בשוק העבודה הישראלי: קורסי יזמות, ירידי תעסוקה, שילוב אמנים עולים באירועים ציבוריים ופרטיים, ירידי אומנים, קורסים מקצועיים לקידום אוכלוסיות ייחודיות ועוד. בשנת 2009, התקיים יריד תעסוקה מרכזי בו חיפשו עבודה 2,500 עולים.

שילוב חברתי ותרבותי

הרשות מפעילה מרכז תרבות שמקיים מגוון פעולות תרבות לחשיפת העולים לתרבות הישראלית מחד, ומאידך חשיפת תרבות המוצא של העולים בפני אוכלוסיות הוותיקים באמצעות מועדונים חברתיים לעולים ומועדונים לוותרנים (לוחמים וותיקים), כיתות אולפן, חוגים וטיולים להכרת הארץ. בשנת 2009 נטלו כ-3,000 עולים חלק בפעילויות הנ"ל.

קליטה בקהילה

רשות הקליטה בשיתוף משרד הקליטה הפעילה בשנת 2009, 15 פרויקטים בתחום קליטה בקהילה ברחבי העיר.

11. אגף בריאות הציבור

אגף בריאות הציבור במינהל השירותים החברתיים מופקד על הפעילויות בתחומי בריאות הציבור והרפואה המונעת ובהם: תחנות לבריאות המשפחה (טיפות חלב), מרפאת מתבגרים, שירותי בריאות השן לתלמידים ולקשישים ותוכניות חינוך וקידום בריאות.

תחנות לבריאות המשפחה

בשנת 2009 פעלו בעיר 14 תחנות לבריאות המשפחה (טיפות חלב) בהפעלת העירייה ותחנה אחת ע"י קופ"ח לאומית. הפעילויות העיקריות: ביצוע מעקבי גדילה והתפתחות, מתן חיסונים לתינוקות ופעוטות עפ"י תכנית ארצית, הדרכת אמהות בנושאי חינוך לבריאות, ומעקב אחר נשים הרות. צוות התחנה כולל אחיות בריאות הציבור, רופאי ילדים ורופא נשים.

במהלך שנת 2009 התקבלו לטיפול בטיפות החלב העירוניות 7,469 תינוקות חדשים ו-103 נשים הרות חדשות. בסוף 2009 היו 32,897 מטופלים רשומים: 6,408 תינוקות (עד גיל שנה), 26,389 פעוטות (ילדים בגיל 1-6) ו-100 נשים הרות (לוח 16.14). משנת 2000 חלה עלייה של כ-34% במספר התינוקות בעיר ושל כ-19% במספר הפעוטות (לוח 16.15). בשנת 2009 נרשמו 88,237 ביקורים של נשים הרות, תינוקות ופעוטות בטיפות החלב והתבצעו 19,534 בדיקות רופא (לוח 16.16). כמו כן, התקיימה פעילות קידום בריאות בטיפות החלב, גני ילדים, מרכזים קהילתיים ומרכזי הורים-ילדים, באמצעות אחיות טיפות החלב.

בעיר תל-אביב-יפו חיים עשרות אלפי מהגרי עבודה (חלקם שוהים באופן בלתי חוקי). טיפות החלב בעיר מטפלות באוכלוסיית משפחות מהגרי העבודה ובהן נשים הרות, תינוקות ופעוטות עד גיל 6 שנים. נכון לסוף דצמבר 2009, טופלו בטיפות החלב 1,365 משפחות מהגרי עבודה ו-1,581 ילדים (357 תינוקות ו-1,224 פעוטות).

מרפאת מתבגרים

המרפאה בבית-שטראוס נותנת טיפול וייעוץ ללא תשלום למתבגרים (גילאי 12-18 שנה) בבעיות בריאותיות ייחודיות לגיל ההתבגרות. לרשות הפונים עומד צוות רב-מקצועי, שכולל: רופאת ילדים ונוער, רופאים מקצועיים, תזונאית ופסיכולוגית. הפנייה למרפאה יכולה להיעשות ישירות ע"י המתבגרים והוריהם או באמצעות אחות או רופא ביה"ס, צוות ביה"ס, קופות החולים או אגודות וארגונים העוסקים בבני נוער.

בשנת 2009 טופלו 237 מתבגרים (63 מטופלים חדשים ו-174 מטופלים ממשיכים). ניתנו 641 ייעוצים טלפוניים (ל-461 מתבגרים ול-180 אנשי מקצוע).

שירותי בריאות השן

בשנת 2009 ניתנו שירותי בריאות השן לתלמידים ע"י צוות מרפאות השיניים, שכללו בדיקות שיניים, חינוך לבריאות השן, טיפולי עזרה ראשונה וטיפולים משמרים לתלמידי כיתות א'-ט'. בשנת הלימודים תשס"ט (2008/2009) טופלו במרפאות השיניים 6,517 תלמידים. בבתי"ס נבדקו 35,613 תלמידים בכיתות א'-ט'. 40,919 תלמידים קיבלו הדרכה בחינוך לבריאות השן ע"י שינניות (חלקם פעמיים במהלך השנה) ו- 12,804 תלמידים בגני הילדים, טרום חובה וחובה (חלקם פעמיים במהלך השנה).

בשנה"ל תשס"ט 32% מתלמידי כיתות א'-ט' שנבדקו נמצאו זקוקים לטיפול משמר (על בסיס בדיקה שנערכה ע"י רופאי השיניים בביה"ס, על סמך הסתכלות בלבד, ללא צילומי רנטגן). במרפאה האורטודונטית (מרפאה ליישור שיניים) התקבלו 176 ילדים חדשים לטיפול. המרפאה טיפלה סה"כ ב-576 מטופלים בטיפול פעיל והייתה במעקב אחר 229 מטופלים. במרפאת השיניים לקשישים נבדקו 222 קשישים וטופלו 98, במיגוון טיפולים משמרים ומשקמים.

פעילויות קידום בריאות

הנהלת האגף ואחיות טיפות החלב מקיימים קורסים, סדנאות והרצאות לקהל הרחב, כדי להעמיק את המודעות בנושאי הבריאות השונים. בטיפות החלב נערכו קורסי החייאה לתינוקות ולפעוטות וסדנאות עיסוי תינוקות. הופעלו תוכניות קידום בריאות לגילאי 3-4 שנים ("מותק של בריאות") ולגילאי 5-6 שנים ("כיף להיות בריא"). כמו כן, נערכו בשיתוף המרכזים הקהילתיים ימי בריאות, שבהם הועברו מסרים בנושאי בריאות לכל שכבות האוכלוסייה. בשנת 2009, השתתפו בפעילויות קידום בריאות שונות 4,937 משתתפים.

12. נושאים כלליים בהם מטפל המינהל

מרכז סיוע ומידע למהגרי עבודה (עובדים זרים):

מרכז סיוע ומידע לעובדים הזרים בעיר (מסיל"ה), נפתח ביולי 1999. מטרת המרכז היא לתת לקהל היעד מידע בנושאים רבים כגון: רווחה, בריאות, חינוך, עבודה וביטחון אישי. המרכז נותן הכוונה ותיווך לפרט, לקהילה ולנותני שירותים. כמו כן, הוא מתערב התערבות ראשונית במצבים אקוטיים המתעוררים ברמת הפרט והקהילה וכן התערבות ארוכת טווח. כיום שיעור ההתערבויות ארוכות הטווח עולה על שיעור ההתערבות הראשונית וזאת כתוצאה מהתעוררות הולכת וגוברת של צרכים בתחום הרווחה. אם בעבר הושקעו מירב המשאבים במתן מידע, כיום מושקעים מירב המאמצים בתיווך וסיוע בפועל. המרכז גם נותן יעוץ לשירותים קהילתיים שמופעלים ע"י קהילת העובדים הזרים. בשנת 2009 נענה מסיל"ה ל-4,450 פניות של עובדים זרים.

מצבי חירום ומשבר

המינהל (בשיתוף גופים עירוניים נוספים) עוסק בהפעלת מכלול אוכלוסייה בחירום בשיתוף מרכז חוסן ע"ש כהן הריס, שהוא מערך רב-מקצועי טיפולי המעניק סיוע פסיכוסוציאלי ישיר ומיידי לנפגעים ישירים ועקיפים, ממצבי חירום ומשבר (כמו: פיגועי חבלה, שטפונות). בשנת 2009 לא ארעו אירועי חירום לאומניים ולכן מינהל השירותים החברתיים - צוותי מרט"ל (מערכת רב טיפולית לשעת חירום) לא הופעלו למתן סיוע פסיכוסוציאלי. בשנת 2009 התרחש הרצח בבר נוער וניתן סיוע פסיכו-סוציאלי לכ-50 איש. כמו כן, במשך השנה סייע מכלול אוכלוסייה בחירום, מטה מרט"ל בטיפול ב-7 משפחות נפגעות תאונות דרכים. הסיוע כלל הודעה למשפחה, מתן תמיכה רגשית וליווי המשפחה בשבוע האבל.

מערכת הכוננות

המינהל מפעיל מערכת כוננות הפועלת 24 שעות ביממה במשך 365 ימים בשנה, עבור כל אוכלוסייה הנמצאת במצבי סכנה וסיכון. בשנת 2009 התקבלו במערכת הכוננות 2,165 פניות, בנושאים: דרי רחוב, אלימות במשפחה, סיוע לילדים, סיוע למבוגרים ופינוי תושבים.

פינוי בחירום

מינהל השירותים החברתיים ביצע מיפוי של האוכלוסיות שזדקקו לסיוע ו/או פינוי בשעת חירום. אותרו 1,189 נפשות כזקוקות לסיוע או פינוי.